

Åpningstale – #Arkivdag - nordisk arkivformidlingskonferanse

Anne Aasheim, direktør i Norsk kulturråd

- For ca ti år siden, hadde vi i Norge en diskusjon i arkivmiljøene om hva arkivformidling egentlig var, og om det var noe arkivinstitusjonene i det hele tatt burde holde på med. Og tro det eller ei – de som var mot, var ingen eksentrisk, liten gjeng – miljøet var ganske delt.
- I april 2004 skrev daværende riksarkivar John Herstad i Dagbladet at «Kravet om at arkivarene skal være historiefortellere er en politikk for å gjøre arkivene til aktørpregede dialoginstitusjoner». Det var hans «overbevisning at dette må arkivsektoren verne seg mot». En oppfatning av at «arkivene er maktorganer som må åpne seg for å komme folks behov i møte», «fører lett galt av sted», mente Herstad. Det som var viktig og tilstrekkelig, mente mange, var at arkivene var tilgjengelige når noen spurte etter dem, og at de var beskrevet i gode kataloger.
- I dag – ti år senere - er ulike former for aktiv, utadrettet virksomhet en selvfølge for de fleste arkivinstitusjoner over alt i Norden, og formidling en etablert del av kjernevirksomheten.
- Denne utviklingen er et resultat av flere ting. Ivrige ildsjeler, systematisk utviklingsarbeid, stadig tydeligere politiske signaler, publikums forventning om åpenhet og deltakelse og ikke minst den digitale utviklingen.
- Og i dag er det stor enighet om at arkivformidling *er* viktig. Vi er enige om at det er arkivinstitusjonenes oppgave å arbeide for at arkivmaterialet de forvalter er tilgjengelig for alle innbyggere, uansett grad av forhåndskunnskap og ulike tilpasningsbehov. Og det er enighet om at dette krever aktiv markedsføring, formidling og tilrettelegging, målgruppearbeid og medvirkning. Bare slik kan samfunnet og den enkelte få størst mulig nytte og glede av det materialet sektoren forvalter på vegne av fellesskapet.
- Og formidlingen må gi både kunnskap og opplevelse, være relevant og aktuell og fremme refleksjon og innsikt.
- Sammenlignet med andre deler av kultursektoren, er det en tilleggsutfordring for arkivfeltet at arkiv er langt bak i bevisstheten hos folk som en del av et relevant kulturtilbud. Utadrettet virksomhet har derfor ekstra stor betydning som virkemiddel for å synliggjøre verdier og tjenester i sektoren.
- Her i Norge rapporterer arkivstatistikken for de siste årene om en stor mengde åpne arrangementer, foredrag, utstillinger, nettutstillinger og undervisningstilbud.
- Samtidig er det grunn til å understreke at aktiviteten fortsatt kunne vært høyere og mer variert, og at kvaliteten på tilbudene ikke alltid er god nok. Refleksjonen om formidling og samfunnsrolle er fortsatt svakt utviklet i arkivsektoren sammenlignet med for eksempel bibliotek og museum.
- Det er behov for å arbeide mer med tilpasning til ulike målgrupper, og det er behov for publikumsundersøkelser som bedre kan sette arkivinstitusjonene i stand til å nå de delene av befolkningen som ikke bruker arkivene.
- Det er behov for å arbeide med minoriteter og sosial inkludering, med medvirkning, kritisk formidling og fortelling av marginale historier og mer dagsaktuelle temaer. Mange institusjoner mangler gode arealer til formidlingsarbeid. En del arkivinstitusjoner har nå dedikerte ressurser til arkivformidling, men de fleste steder er det for *lite* ressurser og det er stort behov for kompetanseutvikling på området.
- Derfor er det viktig å fortsette diskusjon, utviklingsarbeid, forskning og arbeid med kompetanseheving. Samtidig har arbeidsområdet vært igjennom en periode som preges av rask

utvikling og en slags bråmodning. Det er på tide med en liten fot i bakken og oppsummering av resultater og erfaringer.

- Denne konferansen har ambisjoner om nettopp det. Vi som arrangører, og med god hjelp fra et uformelt nordisk nettverk i programmeringen, og ikke minst mange gode innspill etter call for papers i fjor sommer, ønsker å gjøre opp status for arkivformidlingsfeltet i Norden. Hva har vi oppnådd? Hvor går veien videre? Hva er de viktigste trendene og plattformene? Hva er forventet av oss som samfunnsinstitusjoner, og hva slags samfunnsrolle mener vi selv arkivinstitusjonene bør ha? Vi håper og tror at disse to dagene vil bringe oss nærmere svaret på det.
- At det også finnes et nordisk nettverk som vil arbeide med å utgi bidragene fra konferansen, blant annet med tanke på undervisning ved de arkivformidlingsstudiene som nå er etablert i flere nordiske land, lover også godt for videreutvikling og kompetanseheving.
- Her i Norge er vi så heldige at vi for halvannet år siden fikk en egen stortingsmelding for arkivfeltet. Og for å illustrere utviklingen de siste ti årene, har jeg lyst til å avslutte med et sitat fra den. For mens den daværende Riksarkivaren for ti år siden fryktet at arkivene skulle være aktive og i dialog, er det nå nettopp det som er den politiske forventningen til arkivsektoren: «Arkivene skal fungere som dialoginstitusjoner, møtesteder og sosiale arenaer for mange ulike grupper», heter det i meldingen. De skal være «offensive, kontaktsøkende samarbeidspartnere som har legitimitet, styrke og mot til å kjempe for visse verdier der det er nødvendig. Det handler om å gjøre institusjonene til aktive endringsagenter som tjener samfunnet på beste måten.»
- Lykke til med konferansen!